

1815-1887

Assuerus Quæstius

Schatzenburg is in de negentiende eeuw gedurende meer dan vijftig jaar eigendom van Mr Assuerus Quæstius. Hij heeft zijn stempel op de buitenplaats gezet. Vóór hem is Schatzenburg met een korte onderbreking aan het eind van de achttiende eeuw tot 1813 steeds eigendom van een (aanverwant van) Huber. Het wordt in die tijd door de Huber's benut als zomerverblijf dan wel verhuurd aan een familielid. In 1813 verkoopt Johannes Lambertus Huber –de patriot- Schatzenburg en wordt Frederica Aurelia Maria Vegilin van Claerbergen de bewoonster.

door Willem Poerink

Assuerus Quæstius, roepnaam 'Zwier', groeit met zijn oudere zuster Remia Juliana en broer Mento Assuerus op in het statige huis aan de Grote Kerkstraat 11 te Leeuwarden, dat nu het hoofdgebouw is van het Museum Princessehof. Van 1783 tot 1803 was dit huis eigendom van en werd bewoond door raadsheer Mr Herman Ulrich Huber en zijn vrouw Margaretha Barbara Emmen. De ouders van Assuerus zijn de medicus Dr Johannes Wybrandus Quæstius en Deodata Helena Cunira Vegilin van Claerbergen. Als hij 1 jaar oud is overlijdt zijn moeder, zijn vader sterft als hij 12 jaar is. Zijn broer en zus-

ter zijn dan ook al overleden. De wees wordt opgevangen door zijn familie van moederszijde.

Op 21-jarige leeftijd (1836) erft de

Het geboortehuis van Quæstius, thans het Princessehof.

Adriaantje Koppius, de echtgenote van Assuerus.

student Assuerus van zijn tante Frederica A.M. Vegilin van Claerbergen het huis Schatzenburg met alles wat daar zoal bij hoort. Voorlopig blijft Schatzenburg in gebruik als buiten voor zijn familieleden Vegilin.

In 1839 rondt Assuerus in Leiden zijn rechtenstudie af. Kennelijk is zijn gezondheid dan niet best, want hij gaat die zomer kuren in Pyrmont, hertogdom Waldeck. Er volgt een intensieve correspondentie met de familie in Friesland. Hij beklagt zich dat hij niet goed weet wat hij zal gaan doen en hij vindt zich niet geschikt om met anderen

om te gaan. Hij is onge-lukkig, dat is duidelijk. Zijn tante Anskjen Doys Wielinga Huber-Vegilin van Claerbergen schrijft hem dan dat zij hoopt “dat het badverblijf u niet te veel voor de eenzaamheid van Schatzenburg verwennen zal, nog voor de regtsstudie. Waartoe al die theorie zoo het nooit in praktijk gebragt wordt? Waarlijk, een moeilijk pijnlijk werkzaam leven geeft meer voldoening dan het leven voor liefhebberij (hoe goed men zich ook bezig houde) op den duur. Wij zijn onze tijd, middelen en kragten aan de maatschappij verschuldigd niet waar dit ons gemakkelijk, maar hoogst moeilijk valt. Moed dus in elk opzicht, waan u slechts niet ongelukkig en denk toch niet dat ieder u voor ongelukkig aanziet. Bij een meer werkzaam leven (want dit is nog zeer onderscheiden van het aanleeren dat gij tot nu toe gedaan hebt) zal veel verdriet wegvallen en gij kunt nog zeer gelukkig zijn, geloof het toch.” Heeft tante hem kunnen overtuigen? In ieder geval laat Assuerus zich op 27 november 1839 in Leeuwarden inschrijven als advocaat en gaat op Schatzenburg wonen. Later is hij jarenlang raadslid en wethouder van de gemeente Menaldumadeel –waartoe Dronrijp behoort– en van 1845 tot 1875 kantonrechter-plaatsvervanger in Berlikum.

Assuerus trouwt in 1843 te Dronrijp met domineesdochter Adriaan-

tje Koppius. De huwelijksreis gaat weer naar kuuroord Pymont. Schatzenburg is in de voorgaande jaren opgeknapt en verbouwd: alles is opnieuw geschilderd en behangen, de eenvoudige houten haardschouwen zijn vervangen door robuuste marmeren exemplaren en de keuken heeft een doorgang gekregen naar het koetshuis. Dit koetshuis heeft aan de zijde van de moestuin een uitbreiding gekregen, waarin een serre, een orangerie en op de eerste verdieping een schildersatelier zijn ondergebracht. Op de begane grond van het koetshuis is –heel modern!– ook een badkamer met een verdiept en betegeld bad gemaakt. De tuin is eveneens stevig aangepakt. De eenvoudige, wat formele aanleg is in tussen 1839 en 1842 geheel naar de romantische tijdgeest veranderd in een landschappelijke tuin met zware wandelpaden, perken, vijvers en verhoogde uitzichtpunten. Het ontwerp is zeer waarschijnlijk van de bekende tuinarchitect Lucas Roodbaard.

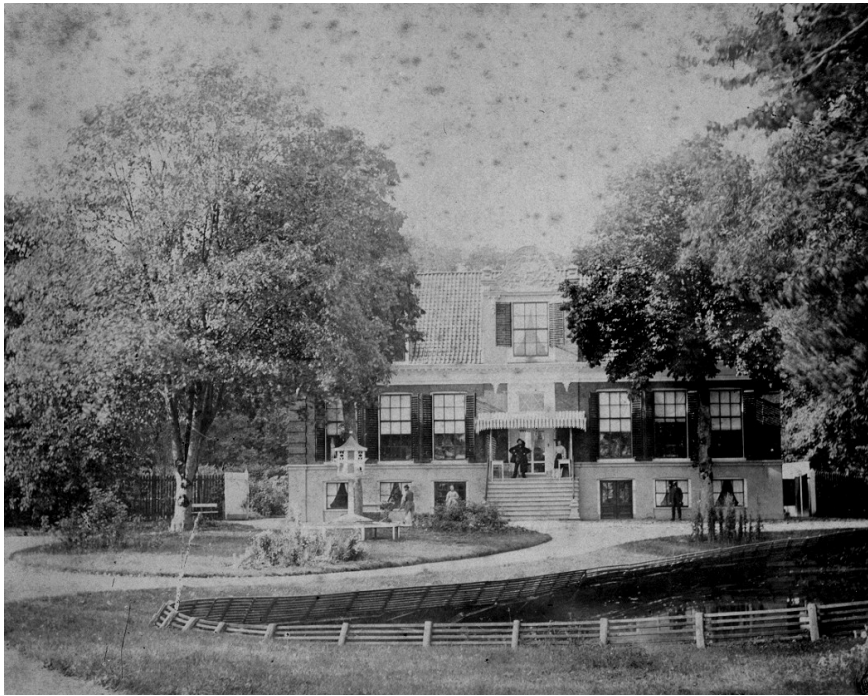
Evenals zijn vader is Assuerus een verwoed verzamelaar. Vooral van prenten en penningen. Twee jaar voor zijn dood schenkt Assuerus in 1885 zijn collecties aan het Fries Museum te Leeuwarden. De ‘collectie Quæstiana’ bestaat uit gravures en tekeningen betreffende Friesland, uit de Vlaamse en Oudhollandse school en uit werk van con-

temporaire kunstenaars. In totaal gaat het om het 13.056 gravures en etsen. Tevens schenkt hij zijn verzameling van 6.518 munten en penningen, waarvan veel uit de Romeinse tijd dateren. Alles compleet met kasten en bijbehorende bibliotheek. Na zijn dood zou nog een aanzienlijk legaat volgen.

De verzamelaar Quæstius.

Assuerus ontwikkelt zich tot een niet-onverdienstelijk schilder van vooral landschappen en zeegezichten. Hij brengt veel tijd door in zijn atelier. Werk van hem bevindt zich

Schatzenburg. Assuerus Quæstius en Adriaantje Koppius poseren op het bordes voor de fotograaf.

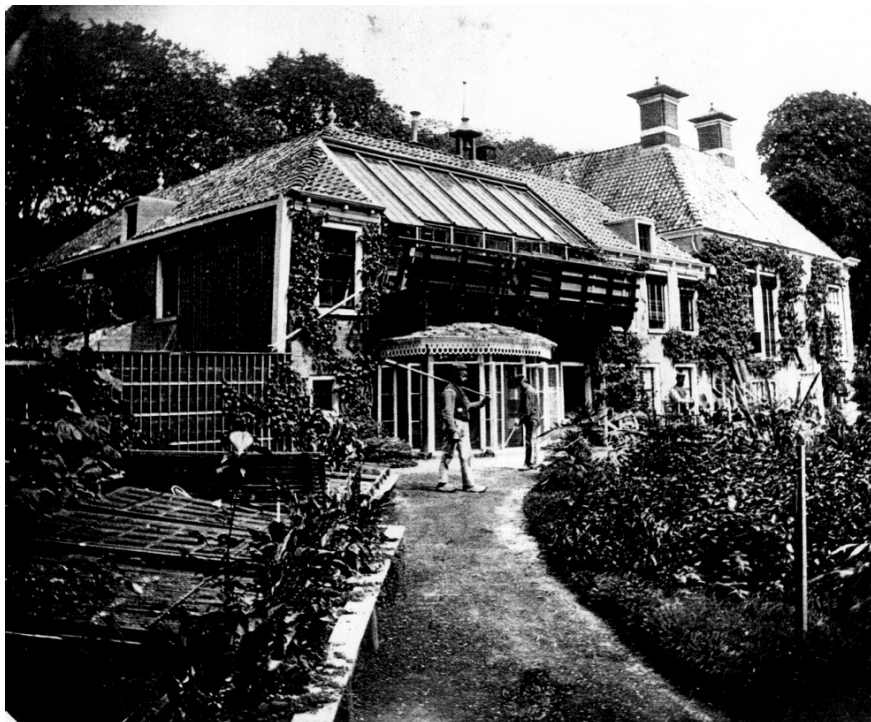
onder meer op Schatzenburg en in het Fries Museum.

Assuerus is zich bewust van zijn gerieflijke leefomstandigheden en trekt zich het lot van minderbedeelden aan. Hier en daar springt hij financieel bij. In 1862 laat hij op zijn kosten een schooltje in Dronrijp bouwen en schenkt het aan de hervormde gemeente. Door zijn aangetrouwde oom Mr Ulrich Herman Wielinga Huber raakt hij betrokken bij het wel

Assuerus Quæstius

en wee van gasthuis Vredenhof. De financiële nood is vaak groot waardoor het gasthuis niet altijd in staat is huisvesting en zorg aan alleenstaande vrouwen te geven. In 1871 wordt Assuerus Quæstius op uitnodiging van de voogden Mr Herman Ulrich Huber en Hendrik Wibbo Huber honorairvoogd van Vredenhof. De voogdenvergaderingen vinden daarna niet meer plaats in de oude voogdenkamer

Het Koetshuis na de uitbreiding met een serre, orangerie en een schildersatelier.

van het gasthuis, maar bij Assuerus op Schatzenburg.

In 1885 laat Assuerus zijn testament opmaken. Hij is een secuur man. Twijfel over zijn wensen mag niet ontstaan. Alles is minutieus beschreven. Universeel erfgenaam is zijn vrouw Adriaantje Koppius. Verder zijn er legaten aan neven en nichten, het Friesch Genootschap van Geschied-, Oudheid- en Taalkunde, en aan diverse goede doelen, waaronder het gasthuis Vredenhof.

Het legaat aan Gasthuis Vredenhof bestaat uit de buitenplaats Schatzenburg met een gedeelte van de

inboedel, twee bij Schatzenburg behorende arbeiderswoningen en een duiventil, twee banken in de hervormde kerk van Dronrijp, enkele woningen in het dorp, drie boerderijen en circa 119 hectare grond. Het legaat mag niet worden vermengd met het vermogen van het gasthuis en dient daarom afzonderlijk te worden geadmini-streerd. De revenuen dienen in de eerste plaats te worden gebruikt *“tot het in voldoende en netten toestand houden en onderhouden der Buitenplaats Schatzenburg met toe- en aanbehooren, zullende de voogden na*

Het legaat van Assuerus omvatte dit bij Schatzenburg behorende tuinmanshuis en een duiventil (op de foto: op palen achter het huis).

tuurlijk daaruit ook moeten
v o l
doen het benodigde personeel om alles voldoende in stand te houden, welk personeel zij kunnen aanstellen of ontslaan naar welgevallen.”

Als er van de inkomsten daarna nog iets overblijft, dan dient dat te worden aangewend voor het uitbreiden van Vredenhof met zes nieuwe kamers. Over Schatzenburg schrijft Assuerus nog: “Dat het sub letter A genoemde onderdeel van vooromschreven legaat is gemaakt onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat het

woonhuis Schatzenburg, de tuin zooveel mogelijk met zijn hekken en stekken, uitgenomen de faisante- en kippehokken, bloemenkasten en broeierijen, zoo die er nog zijn, zoo mede desverkie-

Een zilveren schaal met Huberwapen en de tekst: *Hancce patinam in usum Elecmosijnarum cudi paravit Diaconia Dronripiensis ex legato ipse donato pia generosaque Domina A:A: Huber 1774* [vert.: De diaconie van Dronrijp heeft dit bekken in gebruik voor de aalmoezen laten drijven uit een legaat aan haar geschonken door de vrome en edelmoedige vrouwe A.A. Huber 1774].

zende het koetshuis en de stallingen, zooveel doenlijk in denzelfden toestand goed en voldoende moeten worden onderhouden, het huis, desnoodig zoodanig te vernieuwen dat het ter bewoning, het zij tijde-

lijk, het zij meer bestendig, voor de voogden van het gasthuis Vredenhof geschikt is en blijft, komende de vruchten enzoovoort van den tuin, zoowel als het kap- en ander hout, wanneer zulks gekapt dient te worden, ten voordeele van die voogden”.

Assuerus wenst ook dat alle bewoonsters van het gasthuis ieder jaar op zijn geboortedag, 1 februari, te zijner nagedachtenis een pond goede chocolade en een gulden zullen ontvangen.

Assuerus o verlijdt in 1887, zijn

vrouw negen jaar later. Zij hadden één kind, Ernst Philip Johan, dat slechts twee jaar is geworden. Alle drie zijn begraven op de kleine particuliere begraafplaats van de familie Vegilin van Claerbergen achter Martenastate te Cornjum. De gemeente Menaldumadeel eert hem in Dronrijp met de straatnaam Quæstiusstrjitte. Op Schatzenburg herinnert het Quæstiusbosje aan de voormalige bewoners.